

Піскоха Н.Д.

вчитель початкових класів

КЗ «Нововодянська ЗОШ I-III ступенів»

Водянської сільської ради

Запорізької області Кам'янсько-Дніпровського району

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЗОВОЇ СПАДЩИНИ ПЕТРА ПАНЧА

Анотація. У статті наголошується на особливостях творчої спадщини Петра Панча. Акцентується на тому, що літературна діяльність письменника спонукає до розгляду широких питань таких як: письменник і доба, письменник і революція, письменник і соціалістична дійсність, письменник і праця. Творчість Петра Панча містить багато цікавого й повчального матеріалу. В його особі ми маємо прозаїка – новеліста, повістяра, романіста, який на сторінках художніх текстів піднімав актуальні питання тогочасної дійсності.

Ключові слова: *соцреалізм, художня проза, соціалістична дійсність, село, епічність, історична романістика.*

Серед імен засновників вітчизняної літератури ХХ ст., відданих своєму народу, завжди згадуватиметься ім'я Петра Панча. Висвітлення творчості та життєвої й літературної біографії Петра Йосиповича Панча спонукає до розгляду таких широких питань, як письменник і доба, письменник і революція, письменник і соціалістична дійсність, письменник і праця.

Сьогодні є багато критичних статей, наукових розробок, де представлена соціалістична дійсність та проаналізовані твори доби соцреалізму, у тому числі й творча спадщина митця в контексті літератури ХХ ст. [13; 14]. Слід констатувати той факт, що творчість Петра Панча досліджували такі відомі літературознавці: Дончик В., Костюк Г., Лисенко В., Сізова К. та ін.

Тематика оповідань Петра Панча досить різноманітна, в них висвітлюються перші ознаки нового життя на селі, окремі епізоди громадянської війни, розвінчуються релігійний дурман і служителі культу, обивательське животіння усіляких «колишніх» [1, с. 34]. І все ж, якщо говорити саме про оповідання, то найголовнішою темою в них виступає село, а головним об'єктом – труднощі перебудови в глухих-селах [3, с. 192]. Позитивний герой творів Петра Панча, як і багатьох інших творів української художньої прози першої половини 20-х років ХХ ст., не був

яскраво й виразно окресленим, повнокровним, на це не раз вказували критики й літературознавці. Новий герой ще важко виокремлювався письменниками з бурхливого й калейдоскопічного потоку подій, який захоплював у свій вир цілі людські маси [2, с. 15].

Сьогодні вивчати творчість письменників доби соцреалізму можна за допомогою електронних засобів навчального призначення. Дослідники наголошують, що така форма роботи дозволяє досить швидко зануритися у тканину художніх текстів та спонукає до аналізу творів митців слова в інноваційному форматі [12].

Епічність повістей Петра Панча впливала саме з того, що вони становили цикл творів. Автор, поставивши поруч чотири повісті, виходив із певного синтетичного задуму щодо відображення суспільних подій та людей, втягнутих у їхній вир [15, с. 20]. На перший погляд, вони начебто й не дуже пов'язані між собою, в них немає наскрізного сюжету, немає одного чи кількох героїв. Але їх об'єднує єдина спрямованість, спільна підпорядкованість загальному задумові, який полягає у тому, щоб дати широку епічну картину охопити увесь шлях революції – від її зародження в надрах старого суспільства до потужного наростання революційного переможного завершення боротьби трудящих і, нарешті, до практичної перебудови життя на нових засадах [5, с. 87].

Петрові Панчу по праву належить один з перших місць у тодішній українській прозі щодо зображення широкої, сповненої героїчного пафосу й напруженого драматизму картини громадянської війни [9; 10; 11]. Присвятивши й раніше чимало творів цій темі, письменник пише нові твори: повісті «Мир» («Рано-вранці», 1937), «Син Таращанського» (1933), повість «Олександр Пархоменко» (1939), роман «Облога» (1935) [6, с. 170].

Оповідання, написані Панчем у роки війни – «Чорний хрест», «Мати», «Рідна земля», «Патріот» та інші не відзначалися глибокою достовірністю. Але, використовуючи «вічні» ситуації, автор доносить правду почуття і переживань, в його творах живе благородне прагнення уславити героїзм радянських людей, які мужньо піднялися супроти навали [8, с. 563].

Роман Петра Панча «Гомоніла Україна» – визначне явище української історичної романістики. Він засвідчив загальне змушнення реалістичної майстерності письменника, збагачення його творчої палітри, увиразнення її національних прикмет, урізноманітнення художніх засобів – письменник глибше проникає у внутрішній світ, психологію характерів, не цурається засобів поетизації стилю, вдається до ліризму. Слід відмітити той факт, що у творах письменника відчувається, як зросла емоційна насиченість письма,

помітно збагатилася мова, якій автор доцільно та тактовно додає колориту зображування часів [4, с. 67].

Творчість Петра Панча, містить багато цікавого й повчального. В його особі ми маємо прозаїка – новеліста, повістяра, романіста, який стійко вірить у великі можливості «старої доброї» реалістичної манери, трактуючи її, звичайно, по-своєму, подаючи один із самобутніх, індивідуально забарвлених її варіантів [3, с. 48]. На перший погляд, Петро Панч залишився незмінно вірним раз обраній концепції і відповідно художньому стилеві – і раннім, і пізнішим його творам притаманні тверезість непоступливості, непом'якшеність погляду на світ, глибока соціальна підоснова, точність і зваженість художньої мови, сувора об'єктивність оповіді, зримий і предметний зовнішній малюнок, стрункість і обґрунтованість композиції, повага до художньої деталі тощо [7, с. 192].

Особливому художньому мисленню Петра Панча, його творчій манері жодною мірою не властиві застиглість, вони здатні до збагачення й самооновлення, до стриманого, але плідного використання всього животворного в інших художніх світах і манерах. Яскравим підтвердженням цього є роман «Гомоніла Україна», в якому висока реалістична майстерність Петра Панча набула нових барв і відтінків. Можливо, що деяким творам Петра Панча, написаним упродовж довгого творчого шляху, не завжди вистачало широти й розмаху, проте письменник ніколи не піддавався поверховим та скороминущим захопленням, не роздрібнював свої образи і картини, не давав послаблюватися соціальному звучанню своїх творів, завжди прагнув чіткості своєї класової, партійної позиції.

Досвід Петра Панча повчальний для нас ще й тим, що він репрезентує глибоку відповідальну повагу до самого художнього «ремесла», надзвичайно сумлінне ставлення і до його першого етапу – спостереження, вивчення фактів, і до найостаннішого – редагування творів.

Література

1. Грабович Г. Питання кризи і перелому в самоусвідомленні української літератури. *Українська література: матеріали I конгресу Міжнародної асоціації українців (Київ, 27 серп. – 3 верес. 1990 р.)*. К.: АТ «Обереги», 1995. С. 33–48.
2. Діброва В. Проблема збереження національної totoжності за умов тоталітаризму: досвід української літератури. *Слово і час*. 1991. №3. С. 15–23.

3. Дончик В. Петро Панч. Нарис життя і творчості. Вид. друге, переробл. і доп. К. : Дніпро, 1981. 211 с.
4. Дузь І. Петро Панч. Літературний портрет. К. : Дніпро, 1968. 134 с.
5. Дяченко О. Про людські характери. К. : Радянський письменник, 1963. 122 с.
6. Дяченко О. Щедрий талант: до 90-ліття від дня народження. *Література. Діти. Час*. К., 1981. С. 169–172.
7. Костюк Г. У змаганні з часом (П. Панч). *Костюк Г. У світі ідей і образів: вибрані критичні та історико-літературні роздуми 1930-1980*. К. : Сучасність, 1983. С. 192–205.
8. Лисенко В. Історичний роман Петра Панча «Гомоніла Україна». *Панч П. Гомоніла Україна*. К. : Держ. вид-во худ. літ., 1957. С. 563–577.
9. Панч П. Голубі ешелони. Для середнього шкільного віку. К. : Веселка, 1988. 303 с.
10. Панч П. Гомоніла Україна. К. : Дніпро, 1970. 582 с.
11. Панч П. Повісті, оповідання, гуморески, казки (збірка). К. : Наукова думка, 1985. 577 с.
12. Шаров С.В., Шарова Т.М. Електронний підручник «Історія зарубіжної літератури XVII-XVIII ст.» у самостійній діяльності студентів-філологів. Збірник наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Умань : ПП Жовтий, 2011. Ч. 3. С. 304–311.
13. Шарова Т.М., Землянська А.В., Шаров С.В. 100% успіху: життєві орієнтири. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2019. 168 с.
14. Шарова Т.М., Шаров С.В. Досвід професійної підготовки студентів кафедрою української і зарубіжної літератури у галузі освіти та філології. *Українська література в загальноєвропейському контексті: збірник наукових праць*. Мелітополь, 2019. Випуск 2. С. 255–261.
15. Яременко В. Епоха соцреалізму в панорамах ХХ ст. Неоромантики і неореалісти («шістдесятники»). *Українська мова та література*. 2001. №11 (219). С. 20.